

Af energiministeren (Bilgrav-Nielsen).
(Fremsat 7/11 89. Første behandling 6/12 89. Betænkning 2/5 90. Anden behandling 8/5 90).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sættes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget vedtoges med 98 stemmer (S, KF, SF, V og RV) mod 16 (FP og CD); 4 (KRF) stemte hverken for eller imod.

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Tredje behandling af lovforslag nr. L 121:

Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsmiljø. (Ledelsesansvar).

Af arbejdsministeren (Kirkegaard).
(Fremsat 17/1 90. Første behandling 25/1 90. Betænkning 2/5 90. Anden behandling 10/5 90.)

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sættes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget vedtoges med 113 stemmer (S, KF, SF, V, RV, CD og KRF) mod 11 (FP).

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

8) Tredje behandling af lovforslag nr. L 190:

Forslag til lov om ændring af lov om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold.

Af arbejdsministeren (Kirkegaard).
(Fremsat 21/2 90. Første behandling 8/3 90. Betænkning 9/5 90. Anden behandling 15/5 90).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sættes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget vedtoges med 71 stemmer (KF, V, FP, RV, CD og KRF) mod 53 (S og SF).

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Tredje behandling af lovforslag nr. L 179:

Forslag til lov om private bidrag til politiske partier og offentliggørelse af politiske partiers regnskaber.

Af justitsministeren (Engell).
(Fremsat 8/2 90. Første behandling 8/3 90. Betænkning 10/5 90. Anden behandling 15/5 90. Tillægsbetænkning 15/5 90. Ændringsforslag nr. 2 og 3 af 16/5 90 uden for tillægsbetænkningen af Knud Lind (FP)).

Der var stillet 1 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der stillet 2 ændringsforslag af Knud Lind (FP) (se nedenfor).

Ændringsforslag

Af Knud Lind (FP):

Til § 1

2) Paragraffen affattes således:
»§ 1. Arbejdsgiverforeninger, fagforeninger og andre faglige sammenslutninger har udeluk-

kende til formål at varetage de rent økonomiske og faglige interesser for den erhvervsgruppe, som medlemmerne hører til.«

Til § 2

3) *Paragraffen* affattes således:

»§ 2. Intet medlem af en arbejdsgiverforening, fagforening eller anden faglig sammenslutning, som har til hovedformål at varetage medlemmernes faglige og økonomiske interesser, må gennem sit kontingent hverken frivilligt eller ufrivilligt, det være sig direkte eller indirekte, yde nogen form for økonomiske bidrag til politiske partier.«

Bemærkninger

Til nr. 2

Ændringsforslaget fastslår, at fagforeninger, arbejdsgiverforeninger og andre faglige sammenslutninger kun bør have et rent fagligt økonomisk formål. Ændringsforslaget understreger den holdning, der findes hos flertallet af nutidens fagforeningsmedlemmer, nemlig at fagforeningerne, arbejdsgiverforeningerne og de faglige sammenslutninger for fremtiden bør være adskilt fra de politiske foreninger og partier.

Til nr. 3

Ændringsforslaget ulovliggør enhver form for politiske bidrag gennem medlemmernes fagforeningskontingent, uanset om bidraget er frivilligt eller ufrivilligt. Ændringsforslaget er stillet som en konsekvens af, at lovforslaget i sin nuværende form er for nemt at omgå, idet man vil have svært ved at skelne, hvor grænsen går mellem det rent fagpolitiske og det politiske tilskud.

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Forhandling

Ebba Strange (SF):

SF er tilfreds med, at Fremskridtspartiet har sat en beløbsgrænse på det ændringsforslag, vi også havde ved andenbehandlingen, om, at navne på private personer skal offentliggøres, når man offentliggør partiregnskaberne. Vi me-

ner også, at navne på institutioner, virksomheder, foreninger osv. burde offentliggøres, men det her kunne dog være et lille skridt hen imod, at man offentliggjorde det.

Men så skal jeg også lige love for, at min enighed med hr. Knud Lind er slut. Når hr. Knud Lind uden for betænkningen begynder at blande sig i, hvad fagforeninger og andre foreninger må og ikke må, vil jeg godt sige, at jeg er dybt uenig. Det mener jeg ikke at hverken hr. Knud Lind eller jeg eller nogen andre skal blande sig i. Vi har foreningsfrihed i dette land, og foreningerne må foretage den virksomhed, som deres medlemmer bliver enige om, og vi vil på det skarpeste vende os imod, at Folketinget skal begynde at blande sig i det.

Vi konstaterer med tilfredshed, at mange fagforeninger gør et kæmpegodt stykke politisk arbejde ved siden af det faglige arbejde. Mange fagforeninger har også udvidet deres solidaritetsarbejde med den tredje verden på det seneste og samarbejder med fagforeninger i andre lande, og det er godt, at de gør det. Vi synes, at det er et vigtigt stykke arbejde, og derfor skal vi på det bestemteste opfordre Folketinget til at stemme imod de ændringsforslag, som hr. Knud Lind har stillet uden for betænkningen.

Frank Jensen (S):

Jeg skal erklære mig fuldstændig enig med fru Ebba Strange i, at Fremskridtspartiets to ændringsforslag til § 1 og § 2 totalt strider mod grundlovens bestemmelser om foreningsfrihed og organisationsfrihed, og Socialdemokratiet anbefaler også, at Folketinget stemmer imod de af Fremskridtspartiet stillede ændringsforslag.

Knud Lind (FP):

Ved denne behandling er der i alt tre ændringsforslag, og jeg vil godt tage det første, hvor der er en vis enighed imellem Fremskridtspartiet og SF. Det er nr. 1, hvor der efter »private personer« indsættes ordene: », idet der, når det samlede tilskud fra en privatperson i et regnskabsår overstiger 5.000 kr., tillige skal oplyses navn på tilskudsgiveren«.

Og når man har sat en grænse på 5.000 kr., er det jo reelt, fordi man ikke vil have navngivet alle de mindre beløb; det vil give et alt for stort bureaukrati. Men vi mener i hvert fald i Fremskridtspartiet – og det har jeg forstået at SF også mener – at man må kunne stå ved navns næv-

[Knud Lind]

nelse, når man yder sådanne beløb, og her er vi oppe på et pænt beløb på 5.000 kr.

Fremskridtspartiet har stillet to andre ændringsforslag. I det første har man lavet hele formålsparagraffen, § 1, om, så den lyder:

»Arbejdsgiverforeninger, fagforeninger og andre faglige sammenslutninger har udelukkende til formål at varetage de rent økonomiske og faglige interesser for den erhvervsgruppe, som medlemmerne hører til.«

Det er jo faktisk hovedformålet for en fagforening og en arbejdsgiverforening, at de skal varetage medlemmernes rent økonomiske interesser, og jeg ved da, at der er fagforeninger, der kører det på den måde. Jeg mener, det er Den Kristelige Fagforening, der udelukkende varetager disse ting og egentlig ikke rigtig blander sig i det politiske. Derfor har vi lavet denne formålsparagraf, som fastslår, at man kun varetager fagligt økonomiske formål.

Ændringsforslaget understreger den holdning, der findes hos flertallet af nutidens fagforeningsmedlemmer, nemlig at fagforeninger, arbejdsgiverforeninger og andre faglige sammenslutninger for fremtiden bør være adskilt fra de politiske foreninger og partier. Det er det, ændringsforslaget reelt siger. Der skal altså ske en reel adskillelse, mellem f.eks. Socialdemokratiet og fagforeningerne.

Det andet ændringsforslag fra Fremskridtspartiet ulovliggør enhver form for politiske bidrag gennem medlemmernes fagforeningskontingent, uanset om bidraget er frivilligt eller ufrivilligt, og det er stillet som en konsekvens af, at lovforslaget i sin nuværende form er alt for nemt at omgå. Her siger vi konsekvent, at når man er medlem af en fagforening, kan man altså ikke betale til nogen politiske formål via sit kontingent, uanset om man har lyst til det eller ej. Og så er der nogen, der vil sige, at det er meget uheldigt. Nej, det er det ikke, for der er jo en anden paragraf, hvorefter private personer kan yde tilskud på op til 5.000 kr. uden at få deres navn nævnt nogen steder.

Der er altså stadig væk en mulighed for de fagforeningsmedlemmer, som ønsker at yde et tilskud gennem deres fagforening til politiske partier. Det kan de gøre som privatpersoner, men vi mener ikke, at de skal gøre det på nogen måde via deres kontingent. Og hvis man fastholder, at man godt kan gøre det over kontingentet, løber man igen og igen ind i de proble-

mer, at man har svært ved at skelne imellem de rent fagpolitiske og de decideret politiske formål.

Jeg håber, det bliver vedtaget i dag, men hvis ikke er jeg sikker på, at inden der er gået ret mange år, vil man være nået derhen, hvor der kommer et åbenbart pres fra både fagforeningsmedlemmer og medlemmer af arbejdsgiverforeninger m.v., fordi de ikke mere ønsker at yde noget tilskud via kontingentet, hverken frivilligt eller ufrivilligt, men stadig har chancen for at gøre det frivilligt som privatpersoner.

Og det er derfor, vi har stillet disse ændringsforslag, og vi ser da meget gerne, at de bliver stemt igennem her. Men vi er sikre på, at skulle de falde i dag, vil der ikke gå mange år, inden fagforeningsmedlemmerne ganske enkelt lægger et så kolossalt pres på Folketinget, at man bliver nødsaget til at lave denne lov om.

Selve lovforslaget er et lille fremskridt i forhold til de bestående forhold, vil vi da indrømme i Fremskridtspartiet. Men vi havde jo gerne set, når man nu skulle behandle det, at man havde taget virkelig fat og sagt, at nu vil vi rense ud i alt det med fagforeningerne og de politiske partier.

Men vi håber som sagt, at den konservative gruppe virkelig tænkte over det enkeltvis og så sagde: Jamen er det ikke rigtigt, det her? Kan vi fortsætte med at skulle betale til politiske partier via kontingentet, frivilligt eller ufrivilligt? Det er der jo ikke nogen som helst mening i, når man kan gøre det som privatperson.

Kofod-Svendsen (KRF):

Kristeligt Folkeparti er da enig med Fremskridtspartiet med hensyn til frivillige bidrag til politiske partier, og derfor stemte vi også for Fremskridtspartiets ændringsforslag under andenbehandlingen. Det gjorde SF også.

Men så er der kommet nogle nye ændringsforslag fra Fremskridtspartiets side. Og de to, som er stillet uden for tillægsbetænkningen, lægger reelt op til, at Folketinget skal gribe ind i foreningsfriheden og diktere, hvad en given forening må gøre og ikke gøre. Det er vi ikke enige i. Vi siger derimod, at det skal være en frivillig sag, om man skal være medlem af en bestemt organisation for at få arbejde og kunne beholde arbejdet. Det er vores grundsynspunkt.

[Kofod-Svendsen]

Men hvad en forening vedtager og beslutter på lovlig vis, skal Folketinget ikke blande sig i. Så er det lige meget, om det er en arbejdsgiverforening eller en hvilken som helst type fagforening, om det er en kristelig fagforening, som det blev nævnt, eller det er de frie fagforeninger, eller det er de traditionelle fagforeninger, om jeg så må sige.

Her skal vi ikke diktere de pågældende, hvad de skal beslutte. Det må være medlemmerne og medlemmerne alene. Det, vi kan sige herinde, er, at det må være en menneskeret, at man ikke skal være medlem af en bestemt forening for at beholde sit arbejde. Så vi kan ikke støtte den indskrænkning i foreningsfriheden, der reelt er lagt op til fra Fremskridtspartiets side.

Så er der ændringsforslaget i tillægsbetænkningen, hvor Fremskridtspartiet ønsker, at navnet skal oplyses ved beløb over 5.000 kr. Her vil jeg henvise til den udtalelse fra Menneskerettighedscenteret, som Fremskridtspartiet jo gjorde megen brug af sidste gang, og når det gjaldt det ændringsforslag, vi stemte om sidst, var det med fuld ret, at Fremskridtspartiet refererede til, hvad der blev sagt fra Det Danske Center for Menneskerettigheder. Når det derimod gælder netop de 5.000 kr., vil jeg gerne citere, hvad der står på side 9 i bilaget til tillægsbetænkningen:

»Hensynet til den enkelte borgers privatsfære og negative ytringsfrihed samt faglige sammenslutningers autonomi tilsiger, at disse som udgangspunkt ikke skal tåle indgreb i deres autonomi . . .«

Og så kommer det:

»I praksis betyder dette, at identiteten af enkeltpersoner, der optræder som donorer til politiske partier, så vidt muligt ikke skal offentliggøres i en personificeret form. Undtagelse herfra kan dog gøres ved særlig store og/eller for det politiske parti særlig betydende bidrag.«

Her synes jeg, at 5.000 kr. er for lav en grænse, og når det hedder »særlig store«, må det være et virkelig betydeligt bidrag. Jeg mener ikke, at man har ramt rigtigt ved at sætte 5.000 kr. Der er da mange, som virkelig har lavet en opsparing og vil støtte et parti og giver 5-6-7.000 kr. Jeg synes ikke, at de pågældendes navne skal offentliggøres, så det forslag kan vi ikke støtte.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Nu kommer det jo an på, hvem man er, når man giver et tilskud. Hvis man er arbejdsløs, så er 5.000 kr. mange penge, og det er derfor, vi har forsøgt at sætte grænsen dér. Det kan da godt være, at Kristeligt Folkeparti har ret i, at det skal være 10.000 kr, men vi har altså forsøgt at sætte den til 5.000 kr.

Kristeligt Folkeparti siger, at vi ikke skal diktere, hvad man foretager sig – noget i den retning sagde hr. Kofod-Svendsen – i en fagforening, når der nu er oprettet en sådan. Sådan forstod jeg det. Men det er jo i realiteten det, man gør med det oprindelige lovforslag. Man dikterer bl.a., hvordan man skal betale penge til politiske partier via en fagforening. Og så bør Kristeligt Folkeparti sige: Jamen det vil vi heller ikke gå med til, for her blander man sig også i en selvstændig forenings anliggender. Så det går ikke med den argumentation.

Realiteten er, at er man først begyndt på det her, så er det ligeegyldigt, om man kommer med de ændringsforslag, som Fremskridtspartiet kommer med her, eller med justitsministerens oplæg, hvor han også blander sig i fagforeningernes interne affærer. Og dér siger man reelt, at det kun er kommet på grund af et folkeligt pres, fordi man har været lidt utilfreds med at betale til politiske partier via sit kontingent uden at blive spurgt på nogen måde. Men tager man Kristeligt Folkepartis holdning om, at man slet ikke skal blande sig, så skal Kristeligt Folkeparti stemme nej til det hele.

(Kort bemærkning).

Kofod-Svendsen (KRF):

Jeg skal blot sige til hr. Knud Lind, at der virkelig er forskel på, at man har nogle regler om offentlighed om regnskaber, og at diktere præcis, hvad en hvilken som helst forening må gøre og ikke gøre. Der er virkelig en principiel forskel, og hvis hr. Knud Lind ikke kan indse det, tror jeg næsten, at det er nytteløst at fortsætte debatten.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Nu ved jeg, at hr. Kofod-Svendsen er en meget seriøst arbejdende politiker, og derfor er jeg også sikker på, at hr. Kofod-Svendsen har læst

[Knud Lind]

forslaget igennem. Derfor undrer det mig en lille smule, at hr. Kofod-Svendsen fastholder det her. For realiteten er jo, at man med det forslag, som justitsministeren kommer med, har dikteret, at der skal være revisor osv., og med hele måden, det skal køre på, en forespørgsel til de enkelte medlemmer, er man langt, langt inde i den fase.

Jeg vil godt sige, at jeg føler, at de to ændringsforslag, vi har lavet til slut, virkelig ville give ro ude i fagforeningerne. De ville nemlig fjerne det politiske aspekt, og de ville fjerne den ofte uheldige tilknytning, som fagforeningerne har til Socialdemokratiet. Derved skulle partiet ligesom på sine egne præmisser og ligeså fagforeningerne og ud fra rent, rent, rent fagpolitiske interesser lægge fremtidens linje.

Når SF hopper fra på det punkt, så tror jeg, at det er, fordi SF i sit inderste jeg håber på engang selv at komme til magten i fagforeningerne, og så ville det jo være uheldigt med en paragraf som den, der er lavet her, der adskiller dem. Det tror jeg er SF's oprindelige tankegang her og intet andet.

Og så vil jeg sige til slut, at det undrer mig, at hr. Bjørn Elmquist, når man ved, at han er medlem af bestyrelsen i denne menneskerettigheds-kommission, ikke har kunnet tale bedre for denne sag.

(Kort bemærkning).

Kofod-Svendsen (KRF):

Jeg skal da gerne dokumentere over for hr. Knud Lind, at jeg også har læst hr. Knud Linds ændringsforslag. Deri hedder det udtrykkelig, at »intet medlem af en arbejdsgiverforening, fagforening eller anden faglig sammenslutning« end ikke frivilligt må yde nogen form for økonomiske bidrag. Jeg mener, at vi virkelig går over grænsen, når vi siger, at man end ikke frivilligt må have lov til det.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslagene.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 2 uden for tillægsbetænkningen af Knud Lind (FP) forkastedes, idet 11 stemte for, 110 imod.

Ændringsforslag nr. 3 uden for tillægsbetænkningen af Knud Lind (FP)

forkastedes, idet 11 stemte for, 108 imod.

Ændringsforslag nr. 1 i tillægsbetænkningen forkastedes, idet 29 stemte for, 93 imod.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget vedtoges med 103 stemmer (S, KF, V, FP, RV, CD og KRF) mod 18 (SF).

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Tredje behandling af lovforslag nr. L 173:

Forslag til lov om dødkriterium og transplantation m.v.

Af Inger Stilling Pedersen (KRF) m.fl.
(Fremsat 18/1 90. Første behandling 25/1 90. Betænkning 10/5 90. Anden behandling 15/5 90.

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Kristeligt Folkeparti beklager meget, at det ikke er lykkedes at skaffe et flertal for Kristeligt Folkepartis og dermed Etisk Råds forslag.

Efter debatten de sidste dage og de henvendelser og breve, vi har modtaget, står det helt klart, at der er mange mennesker i Danmark, der er enige med Etisk Råd og dermed også med Kristeligt Folkeparti i det forslag, vi har fremsat.

Det er ikke nødvendigt at vedtage et nyt dødkriterium. Man gør det alene for at give mulighed for transplantation. Denne mulighed er også åben efter Kristeligt Folkepartis forslag. Forskellen er alene den, at efter Kristeligt

[Inger Stilling Pedersen]

Folkepartis forslag er det alene donoren, der bestemmer, om man vil være donor. Efter regeringens forslag kan man spørge de pårørende. Og vi kan så spørge: Hvem er de pårørende? Hvem er de nærmeste? Hvem er det, der skal bestemme over mig?

Mange unge – det er navnlig unge og yngre mennesker, der er tale om her – ønsker selv at afgøre, om de skal være donor eller ej. De ønsker ikke, at andre skal bestemme. Men det kræver altså, at man har taget sin beslutning, for har man ikke taget den, så overlader man det til andre.

Vi kan ikke forstå, at det er nødvendigt, at man indfører et døds-kriterium, som vil skabe usikkerhed hos mange. Og vi siger – det gjorde vi også ved andenbehandlingen: Jamen det er såmænd ikke så slemt, og det går nok.

Jeg vil gerne gentage: Det bliver en meget svær beslutning for pårørende at tage i det øjeblik, man står over for ens allerallernærmeste, der ligger og tilsyneladende ikke ser død ud, og så får man at vide: Nu har vi bestemt, at vedkommende er død, og må vi så tage nogle organer?

Enten man siger ja eller nej, kan det give tvivl, for man vil gerne hjælpe sit medmenneske, men man står altså også over for ens nærmeste og skal afgøre: Er det nu rigtigt af mig at sige ja? Bagefter – det ved vi fra de henvendelser, vi får – kommer reaktionerne: Var det nu rigtigt af mig at gøre det, jeg gjorde? Jeg tror ikke, at vi har tænkt det nok igennem. Mange slår det hen med at sige: Jamen der er kun tale om følelser – som om det ikke er noget meget, meget væsentligt.

Jeg tror, vi i de næste år kommer til at stå over for mange vanskelige afgørelser, når vi nu skal til at afgøre: Hvem skal have et nyt hjerte? Hvem skal have nye lunger? Og hvor meget har vi råd til? Det er én ting.

Så siger man også: Jamen der er ikke organer nok. Jeg vil gerne gentage: Jeg håber ikke, der bliver organer nok, for hver gang der bliver et organ til rådighed, er et andet menneske død. Derfor skal vi gøre, hvad vi kan, bl.a. på færdsels-sikkerhedsområdet, for, at der sker så få ulykker som overhovedet muligt. Vi skal være med til at sikre, at vi overholder de regler, vi har. Det er nok svært helt at undgå ulykker på færdselsområdet, men vi kan lave en lovgivning, der bliver så god og effektiv som muligt.

Færdselsulykker, spritulykker, er ofte fuldstændig meningsløse ulykker, og derfor skal vi selvfølgelig bekæmpe dem. Men jeg tror, vi skal overveje meget nøje, hvad vi kan gøre, for at så få mennesker som muligt mister livet. Derved bliver der altså også færre organer til rådighed, det er helt klart.

Vi ved også, at det er meget dyrt med transplantationer, og det kan vi så sige os fri for herinde og sige, at det ikke er os, der skal stå for de afgørelser, det er amts-politikerne. Og de overlader det så igen til lægerne at afgøre, hvem der skal have det. Men vi kommer ikke uden om diskussionerne i de kommende år, fordi der ikke er til alle.

Kristeligt Folkeparti beklager altså igen, at vi ikke kan få et flertal for det forslag, som vi mener er det rigtige, og som åbner muligheden for det menneske, der ønsker at være donor, og ikke overlader det til andre. Vi vil selvfølgelig støtte vores eget lovforslag, det er helt klart. Og det er lige så klart, at vi ikke kan støtte regeringens forslag.

Margrete Auken (SF):

Efter andenbehandlingen forleden dag er der nogle af os, der har haft lejlighed til at studere hr. Glistrups tale. Det var en ganske makaber sag. Den går ud på at indføre den helt store rationalitet: Når man er død, er der ikke noget at interessere sig for længere, andet end hvis man kan bruges til noget fornuftigt.

Det kunne egentlig være interessant at spørge hr. Glistrup, hvorfor vi ikke lige så godt kan indføre kannibalisme. Der er nok så meget fornuft i kannibalisme, som der er i så meget andet, vi viger tilbage for at gøre. Jeg tror ikke, at hr. Glistrup kommer til at foreslå, at vi skal indføre kannibalisme, men jeg vil egentlig godt høre, hvor forskellen er mellem det synspunkt, der blev fremlagt, og så det, han gav udtryk for.

Når jeg har lyst til at nævne det her, skyldes det, at der er en bred glidebane åben for os med hensyn til alle de problemer, som melder sig i den kommende tid. Det er en glidebane, hvis hovedglathed vil være rationaliteten: Det er irrationelt ikke at gøre en hel masse ting; det er irrationelt ikke at sikre, at kun de rigtige børn bliver født; det er irrationelt ikke at sikre, at det kun er de rigtige mennesker, der får det arbejde, som de kan holde til, osv. osv. Meget af det er allerede i gang.

[Margrete Auken]

Derfor er det forfærdeligt at måtte sige, at hr. Glistrup sandsynligvis ikke er den ekstremist, som vi andre havde kunnet håbe på at han var. Han vil, hvis ikke vi hugger hælene gevaldigt i, let blive et fortegn for det, der er ved at ske.

Og tag ikke fejl, der vil altid være et ædelt formål. Der er ikke det projekt inden for den medicinske videnskab, der ikke har et ædelt formål. Jeg tror ikke, nogen af jer har mødt nogen, der ikke ville virke til menneskehedens frelse og forbedring med de ting, de foretog sig.

Jeg vil ikke gå så langt som til at sige – for jeg mener det faktisk ikke – at vi kommer derhen, at man f.eks. så ikke vil forebygge ulykker. Jeg tror ikke, at tilskyndelsen til ikke at få gjort noget ved fartforbrydelser f.eks. ligger i, at vi skal have flere organer. Det er ikke den slags sammenhæng, der er dér, det er en anden. Det er klart, at det vil hjælpe til at have organer nok, hvis det bliver ved, som det foregår på vores landeveje i øjeblikket. Men jeg vil hverken beskyldte hr. Poulsgaard eller hr. Helge Adam Møller, eller hvem der nu ellers kunne finde på det, for den slags vanvid. Det er bare almindelig dumhed.

Det er værd at nævne, at de her ting kan blive koblet sammen, og jeg vil godt her meget, meget stærkt appellere til Folketinget om, at vi sætter alle de bremseklodser ind, vi kan. Den første for mig er, at der er ingen grund til at indføre to slags død, og det er jo det, I er i færd med at gøre. Vi har én slags død til én slags brug og så en anden slags død til almindeligt brug. Det er noget vrøvl. Der er én slags død, og vi fastslår herinde i Folketinget, hvad der er kriteriet for, hvornår man er død.

Så har vi sammen med Kristeligt Folkeparti – Kristeligt Folkeparti har lavet forslaget, det er vi glade for, men vi har på anden måde prøvet at få indarbejdet i loven, at man fastholdt én slags død og så godt kunne give tilladelse til organtransplantationer i særlige tilfælde, men på en sådan måde, at det bliver indlysende, at det er en gave, et menneske giver. Det er ikke en ret, samfundet har over for en død eller en døende. Det er et personligt, jeg havde nær sagt offer, at man siger: Jeg vil godt være med til at hjælpe. Det er en helt anden tankegang end den dér med, at nu kan det alligevel være det samme, vi får bare ud, hvad vi skal bruge.

Det er den overvejende grund til, at Socialistisk Folkeparti som et flertal vil stemme for Kristeligt Folkepartis forslag.

Derudover fastholder det – hvad der også ligger i det, jeg sagde før – at det er det enkelte menneske selv, der skal tage stilling til det. Vi forsøgte også at få det ind på forskellige måder i regeringens forslag; det faldt bort.

Lad mig så til sidst sige, at jeg håber ikke, at den kritik, der fra forskellige sider i salen har lydt af Etisk Råd, er på andre personers vegne end dem, der har udtalt den. Jeg tror ikke og håber ikke, at der er nogen her, som er bange for at få de små, nemme meninger problematiseret. Et af vores vigtigste værn mod den hurtige rationalitet er, at vi har mennesker, der kan rejse spørgsmålene bredt og rejse dem tilstrækkelig dybtgående. Det bliver tit vanskeligere for os, når vi gør det sådan, men det skal vi kun være taknemlige for. Det bliver ikke mindre sagligt af det, tværtimod.

Personlig vil jeg altså støtte Kristeligt Folkepartis forslag, og når vi så ser, hvordan det er gået det, så vil jeg tage stilling til, hvordan jeg vil forholde mig til regeringens forslag.

Pia Kjærsgaard (FP):

Jeg vil godt lige først tage fru Margrete Aukens udtalelser om hr. Glistrups ordførertale op.

I Fremskridtspartiet er vi, ligesom jeg har fået en forståelse af, at man er i andre partier, fuldstændig frit stillet, hvordan vi vil stemme til de enkelte ændringsforslag, hvordan vi vil stemme til lovforslaget som helhed, og hvilken indstilling vi i øvrigt har. Og ligesom der i SF er meget forskellige synspunkter, hvor der måske er nogle, der er ekstreme til den ene side, så har vi også i Fremskridtspartiet synspunkter, som ikke alle kan gå ind for. Sådan er det altså med det her lovforslag, og det synes jeg vi skal respektere.

Jeg vil godt til lovforslaget sige, at der var et udmærket brev i Jyllands-Posten her til morgen, hvor en læserbrevsskribent omtalte forslaget om døds-kriteriet, som er til tredje og sidste behandling her i dag. Han skrev, at det er utrolig typisk dansk, at når man skal modtage, så vil man gerne, men når man skal give, så stiller tingene sig straks anderledes.

Det er i virkeligheden det, det her forslag drejer sig om, for nu får personer mulighed for at få foretaget transplantationer. Et flertal i Fremskridtspartiet synes, det er godt, at man nu får mulighed for at foretage de operationer her-

[Pia Kjærsgaard]

hjemme, som man indtil nu har skullet sende danskere til udlandet for at få foretaget.

Det er også en typisk dobbeltmoralisk dansk holdning, at man ikke på lige fod med en masse andre lande ville tilslutte sig et supplerende døds-kriterium, men man ville godt sende danskere til udlandet med alt, hvad det måtte indebære af besværligheder for den enkelte. Det er dog langt bedre, at man kan transplantere i det land, man bor i, i stedet for at sende patienten til udlandet.

Jeg kan personlig beklage, at det ændringsforslag, som kom fra en del af SF's folketingsgruppe, ikke vandt større tilslutning. Jeg synes, det var et godt ændringsforslag, som jeg også sagde under andenbehandlingen, at man ved et aktivt nej skulle markere det, hvis man ikke ønskede at være donor. Det er i allerhøjeste grad at give dem, der er fyldt 18 år, et ansvar, og det er der på mange andre områder folketingsmedlemmer der synes at 18-årige udmærket godt kan bære.

Jeg synes stadig væk, at når vi vedtager et supplerende døds-kriterium, så er vi også forpligtet til at følge det op, sådan at der ikke bliver mangel på organer, mangel på donorer. Og det ville være udmærket, at man lagde ansvaret ud til den enkelte, sådan at det blev den enkelte, der skulle tage stilling til, om man ville være donor.

Forslaget gik ikke igennem, men jeg tror bestemt, at når det her forslag om et supplerende døds-kriterium er vedtaget, så vil Folketinget i løbet af nogle år være så fornuftigt, at vi tager det op igen, og så er der måske større mulighed for at få et aktivt nej indført.

Jeg synes, det er at forplumre debatten, når man blander det, at vi skal bekæmpe færdselsulykker, ind i denne debat. Naturligvis skal vi da det med alt, hvad vi overhovedet kan. Det er ikke den måde, vi ønsker organer eller donorer på.

Men vi må nok erkende, at uanset hvordan vi stiller os i Folketinget, så vil der ske ulykker på vejene, som er en stor, stor ulykke for de enkelte familier. Men så må vi til gengæld erkende, at nu bliver det altså muligt, at de, som kommer ud for en ulykke, kan være med til at sikre livet for andre.

Når man ser på den ulykkelige ting, det kan være, synes jeg, det er udmærket, at Folketinget nu vedtager et supplerende døds-kriterium, og

at den enkelte selv har mulighed for at være med til at give liv til andre. Det er jo i virkeligheden det, det drejer sig om.

Ligesom ved andenbehandlingen synes jeg, det er forkert, at vi udelukkende taler om døden, når vi vedtager et supplerende døds-kriterium. Man bør i vidt omfang også omtale livet.

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Jeg vil ikke påstå, at fru Pia Kjærsgaard direkte sammenkædede Kristeligt Folkepartis forslag, som jo er på dagsordenen nu, med tanker om dobbeltmoral. Men udtalelsen med citatet fra artiklen kunne måske forstås således, at der lå en antydning af, at Kristeligt Folkepartis forslag lagde op til dobbeltmoral.

Jeg håber ikke, det skulle opfattes sådan, men jeg vil gerne præcisere, at naturligvis kan ethvert menneske reagere på en sådan måde over for forslagene, at man er dobbeltmoralisk, men i selve forslaget er der ikke noget, som indicerer, at man skulle lægge op til dobbeltmoral.

Kristeligt Folkepartis forslag giver klart muligheden for at foretage de store transplantationer, derom ingen tvivl. Og det vil sige, at muligheden er åben for både at give og at modtage. Det er åbent i lige omfang.

Det væsentlige for os er blot, at skal en sådan transplantation ske, vil Kristeligt Folkepartis lovforslag sikre, at man giver et organ som udførelsen af den sidste beslutning, man har taget i sit liv, mens regeringens forslag derimod lægger op til, at andre kan tage et organ.

Vi vil gerne i forbindelse med vedtagelsen af Kristeligt Folkepartis lovforslag komme med en opfordring om at melde sig som organdonor.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg vil først lige sige, at jeg er enig med hr. Glønborg.

Det er klart, at hvis vi havde sagt nej til transplantationer, så skulle den trafik til udlandet omgående stoppes. Også selv om der har været økonomisk fordel for dem, der har modtaget patienter fra Danmark, hvad der jo har, skulle den trafik naturligvis omgående stoppes. Men der er ikke nogen – ikke ret mange – i Folketin-

[Margrete Auken]

get, der siger decideret nej til transplantationer, så vidt jeg kunne høre.

Jeg har faktisk lyst til lige igen at fremhæve, hvad det er for nogle synspunkter, der er ude at gå, også i denne diskussion.

Det er bl.a. den dér med, at den enes død er den andens brød. Det er den dér med, at der ikke er noget, der er så galt, at det ikke er godt for noget. Det var faktisk, hvad fru Pia Kjærsgaard sagde. Når man sad der med sorgen over sit barn, der var blevet trafikdræbt på grund af den vanvittige lovgivning og især den vanvittige politiindsats, vi har, så kunne man glæde sig over, at det trods alt var blevet til liv for andre.

Når vi er mange i SF, der har ønsket at holde de to beslutninger fuldstændig ude fra hinanden, så var det, for at den slags forfærdeligheder ikke skulle opkomme i folks hoveder, når de sad med deres sorg over på fuldstændig urimelig vis at have mistet et menneske.

Så vil jeg slutte med at sige noget, som selvfølgelig kun er et spørgsmål om, hvilken erfaring man har, og hvilket menneskesyn man har. Jeg tror bestemt ikke, at nogen af os har godt af, når vi skal forholde os til eller leve i stor sorg, at få de dér vanvittige tanker ind, at det da heldigvis var godt for noget. Det er en frygtelig tanke.

Jeg kan godt høre igen, at det kniber med min rationalitet i forhold til Fremskridtspartiet, men ærligt talt, jeg mener, at det er tegn på, at afstumpetheden er hos Fremskridtspartiet.

(Kort bemærkning).

Pia Kjærsgaard (FP):

Jeg skal først sige til Kristeligt Folkeparti, at jeg sagde, at Danmark havde haft en dobbelt-moralsk holdning indtil nu, hvor vi altså vedtager et supplerende døds-kriterium. Men det er så typisk for Danmark. Det har vi jo på mange andre områder, som jeg ikke skal blande ind i denne debat.

Man har altså ønsket at sende patienter til udlandet for at modtage organer, med alt hvad det indebærer for patienterne. Det er rigtig syge mennesker, vi taler om, når de skal modtage et organ, fordi deres eget ikke fungerer i deres egen krop. Det er rigtig syge mennesker, og det er en utrolig stor belastning ud over sygdommen at blive sendt til udlandet. Derfor hilser vi i Fremskridtspartiet det velkommen, at man nu kan begynde at foretage den slags operationer i Danmark.

Ligegyldig hvor meget fru Margrete Auken ruller med øjnene eller banker sidemanden i ryggen eller ryster på hovedet, så får fru Margrete Auken mig altså ikke til at hoppe på en færdselsdebat ved denne behandling. Jeg synes stadig væk, det er at forplumre det, sådan som fru Margrete Auken fra SF lægger tingene op.

Det er ikke Færdselssikkerhedskommissionen, fru Margrete Auken i øjeblikket sidder i. Det er ikke en færdselssag, fru Margrete Auken behandler. Det er en sag om at indføre et supplerende døds-kriterium. Vi er altså af den opfattelse i Fremskridtspartiet, at det er godt, hvis folk selv har taget den stilling, de har, hvis de kan være med til at redde andre menneskers liv, uanset hvordan deres eget bliver afsluttet.

Derfor skal jeg stærkt beklage, at der ikke var større opbakning til SF's ændringsforslag. Det var jo en del af SF's folketingsgruppe, der stillede ændringsforslag til andenbehandlingen. Men det forventer vi faktisk at der bliver i løbet af nogle år, og så vil man nok revidere denne lov. Jeg tror, det bliver nødvendigt. Og så håber vi, at stemningen i befolkningen, stemningen i Folketinget vil være sådan, at man tilslutter sig det forslag.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg har minsandten heller ikke tænkt mig at gå ind i en debat med fru Pia Kjærsgaard. Men bare for, at der ikke skal være nogen misforståelser: Det var ikke SF's ændringsforslag; det var et mindretal i SF's folketingsgruppe.

Flertallet stod bag de ændringsforslag, som jeg havde stillet, og det er vigtigt for os i flertallet at fastholde, at det var vores. At der så var nogle, der mente det modsatte, har vi altså plads til hos os; det er en anden sag. Men det var ikke SF's ændringsforslag.

Flertallet i SF mener bestemt ikke, at vi på den her maner er til for hinanden i døden, sådan som det var beskrevet dér. Det er, synes jeg, afstumpet at tænke sådan.

(Kort bemærkning).

Pia Kjærsgaard (FP):

Jeg vil gerne medgive fru Margrete Auken – for nu at få afsluttet det her – at det var et mindretal i SF. Jeg vil i øvrigt ikke blande mig i SF's interne diskussion.

[Pia Kjærsgaard]

Jeg vil som afslutning på denne sag sige, at jeg synes, det var et fornuftigt mindretal i SF.

Mejdahl (V):

Vi er nu fremme ved målstregen, hvad angår loven om døds-kriteriet, og jeg er enig i, at vi nu bør træffe en afgørelse.

Der er mange lighedspunkter mellem de to lovforslag, nr. L 173 og L 149, som jeg gerne vil støtte. Men de adskiller sig væsentligt i den del, som jeg føler er det grundlæggende. Derfor vil jeg ved afstemningen indtage den holdning, som jeg gav udtryk for ved førstebehandlingen den 25. januar. Jeg vil stemme ja til lovforslag nr. L 173 og nej til lovforslag nr. L 149 – væsentligst fordi § 14, stk. 3, fortsat er med i regeringens forslag. Den stemmeafgivning er efter min overbevisning, og jeg tror også, at den er i samklang med et stort flertal af mine vælgere.

Jeg kan også oplyse, at vi er flere i Venstres folketingsgruppe, som vil indtage den holdning.

Jørgen Winther (V):

Som hr. Mejdahl sagde i den sidste bemærkning, er der flere forskellige synspunkter i Venstres gruppe angående hjernedøds-kriteriet.

Jeg føler, at der er mange lighedspunkter mellem regeringsforslaget og Kristeligt Folkepartis forslag. Jeg føler, at begge forslag er fremskridt, hvad angår at forbedre mulighederne for at få hjertetransplantationer i Danmark.

Regeringens forslag er det mest vidtgående. Efter det får pårørende også mulighed for at sige ja, og dermed bliver der flere muligheder for at give tilbud om transplantation. Der bliver altså også mulighed for hjertetransplantationer udført på dansk grund. I Danmark er det jo sådan, at vi længe har accepteret hjernedøds-kriteriet, hvis det bare var patienter, der boede uden for Danmarks grænser.

Men jeg erkender samtidig, at det er barokt, at vi nu skal til at begynde at tale om to slags død. Jeg mener, at hjernedød bare burde være en diagnose, som gjorde det muligt at udføre transplantationer. Hjernedød burde ikke være et døds-kriterium, og jeg tror, det bliver den debat, vi kommer til at føre inden for de næste fire-fem år.

Hjertetransplantationer er et mægtig godt behandlingstilbud for dem, der har behov for et nyt hjerte; patienterne kan leve i mange år, og nogle kan endda løbe marathonløb.

Til sidst vil jeg blot endnu en gang beklage, at fru Margrete Auken forplumrer debatten ved at blande denne debat sammen med spørgsmålet om hastighed på motorveje. De to ting har overhovedet ikke noget med hinanden at gøre. Situationen er, at der er hjernedøde patienter, uafhængigt af hvilken hastighed vi har på motorvejene, og derfor er vi altid stillet over for den problemstilling.

Jeg er træt af at høre disse udtalelser hele tiden, men jeg er glad for, at hjernedøds-kriteriet nu kommer igennem i Danmark.

Gade (SF):

Når jeg ønsker at tage ordet i denne debat, er det, fordi de to forslag, der ligger på bordet, ikke dækker, hvad jeg mener vi burde vedtage.

Jeg er enig i det døds-kriterium, som er fastlagt i Kristeligt Folkepartis forslag, og som jo også fremgik af SF's ændringsforslag til lovforslaget. Derimod er jeg ikke enig i den tankegang, at man kan vurdere spørgsmålet om til-sagn om, hvornår man skal foretage en transplantation, som en rent individuel betragtning. Det er selvfølgelig fristende enten at gå i den ene grøft eller i den anden grøft i den slags sager. Jeg mener, de er vanskeligere i selve livet, og derfor kan man ikke komme uden om et element af, at også pårørende har en mulighed og et ansvar i de konkrete situationer, jeg kan forestille mig.

Derfor jeg er imod den bastante formulering om selv at bestemme, som fremgik af Kristeligt Folkepartis forelæggelse heroppe.

På den anden side mener jeg, at den formulering, som regeringen har valgt om pårørendes mulighed for at bestemme, er for udflydende og for upræcis. Jeg synes – og det er bare et personligt bidrag til debatten – at vi er endt et sted, der ikke er særlig godt.

Derfor vil jeg undlade at stemme til Kristeligt Folkepartis forslag – i høj grad i betragtning af, at jeg godt ved, det ikke bliver vedtaget – og jeg vil stemme imod regeringens.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslaget

forkastedes, idet 26 (SF og KRF, Povl Brøndsted (V), Jens Peter Jensen (V), Mølgaard Jensen (V), Elsebeth Kock-Petersen (V), Mejdahl

(V), Sønderby (V), Køpke Christensen (FP), Knud Lind (FP), Larsen-Ledet (RV) og Duetoft (CD)) stemte for, 97 (S, KF, V, FP, RV, CD, Agerschou (SF), Carsten Andersen (SF), Tommy Dinesen (SF), Aage Frandsen (SF), Ole Henriksen (SF), Holger K. Nielsen (SF) og Gert Petersen (SF)) imod; 2 (Mogens Elvensø (FP) og Gade (SF)) stemte hverken for eller imod.

Den næste sag på dagsordenen var:

11) Tredje behandling af lovforslag nr. L 149:

Forslag til lov om ligsyn, obduktion og transplantation m.v.

Af justitsministeren (Engell).

(Fremsat 17/1 90. Første behandling 25/1 90. Betænkning 10/5 90. Anden behandling 15/5 90).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Fischer (KF):

I den konservative folketingsgruppe finder vi det overordentlig tilfredsstillende, at det er et så bredt flertal i Folketinget, der står bag justitsministerens lovforslag. Jeg tror, det afspejler, at forslaget er udtryk for en menneskeligt hensynsfuld lov, og at de principper, forslaget hviler på, bredt kan godtages i befolkningen.

Det er værd at understrege, at vi med denne lovgivning lægger afgørende vægt på det enkelte menneskes egen erklærede vilje. Derfor er det så vigtigt, at denne vilje bliver tilkendegivet. Det vil der blive opfordret til, og det vil kunne ske på en let og ubureaukratisk måde.

Men efter min mening afspejler den store politiske bredde og den store opbakning i Folketinget også det forhold, at det efter en omfattende folkelig debat, efter to forudgående drøftelser i Folketinget, efter en omfattende udvalgsbehandling, nu er på tide, at Danmark kommer på linje med de øvrige europæiske lande, så vi bedre bliver i stand til at hjælpe mennesker, der har behov for hjælp, og som fremskridtene inden for lægevidenskaben nu giver os mulighed for at hjælpe. Det er jo det helt centrale i denne

lovgivning. Det er de levende, det drejer sig om. At give syge mennesker de bedste muligheder for et bedre liv.

Lovforslaget er et fremskridt, og jeg er meget tilfreds med den opbakning, det har fået; det er en lovgivning, der hviler på det enkelte menneskes vilje, og den skal vi have frem.

(Kort bemærkning).

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Jeg synes stadig, også nu efter at have hørt den konservative ordfører, at man taler helt udenom. Med Kristeligt Folkepartis forslag var der mulighed for transplantationer, men man taler, som om det kun er dette forslag, der giver mulighed. Det er ikke rigtigt. Jeg tvivler på, at det er en stor del af befolkningen, der står bag. Der er et flertal i Folketinget, det er rigtigt.

Man siger, der har været en folkelig debat. Nej, det har næsten været umuligt at trænge igennem i aviser. Jeg har talt med mange mennesker, der har fået deres læserbreve tilbage igen. Aviserne har sagt: Nu er det meget vigtigt, at vi ikke slår flere mennesker ihjel, og at de får deres hjerter hurtigere. Jamen der er jo intet i Kristeligt Folkepartis forslag, der hindrede dette. Derfor er det ikke korrekt, når det fremstilles herfra, som om det nu er den store lykke, at man vedtager regeringens forslag, for ellers havde vi ingenting haft. Det passer ganske enkelt ikke. Og det har forplumret debatten virkelig meget.

Så jeg tror ikke, debatten standser i de kommende måneder og år, når det går op for folk, hvad det egentlig er, der bliver vedtaget med regeringens forslag. Det vil give mange problemer, og jeg vil gerne understrege, at det er, som om man vedtager, at man kan dø to gange og på to måder.

Uanset hvad vi siger herinde passer eller ikke passer, bliver det den almindelige opfattelse i befolkningen af hjernedød, at Folketinget har vedtaget, at nu er jeg død, selv om jeg altså ikke er helt død.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Jeg synes, der er en enkelt ting, vi totalt glemmer, når vi nu skal til at stemme om forslaget til lov om ligsyn, obduktion og transplantation. Det, der i hvert fald for mig er det allervigtigste,